

Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 р. знову зробило постать Лесі Українки символом спротиву. Цитати з її віршів стали частиною інформаційного фронту: плакати, мистецькі інсталяції, створення пісень на основі віршів. Її слова про боротьбу, свободу, незламність використовуються для підтримки бойового духу українців. Портрети Лесі Українки з екіпіруванням або у військовій формі – стали популярним елементом візуальної культури в соцмережах. Також українські медіа та митці активно розвивають образ Лесі як «інтелектуального бренду» сучасної України – символу культурної сили й стійкості.

У 2023 р. Україну та весь світ приголомшив вихід анімаційного фільму «Мавка. Лісова пісня». Ідея його створення виникла ще у 2014 р. Проект створений за мотивами драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» та за образами зі слов'янської міфології. Анімаційний фільм зрозумілий для усіх глядачів, але водночас йому властива чарівність української автентики, що принесе глядачам дещо нове і досі нерозкрите у світовій анімації. Метою проекту було привернення уваги до екологічних проблем України та поширення української культури в усіх її проявах, збереження традицій та обрядів через медіапростір [2].

Отже, Леся Українка в інформаційному просторі – це динамічний символ, що балансує між автентичністю та міфологізацією, сприяючи культурній дипломатії. Її образ еволюціонує від літературної класики до мультимедійного символу національного спротиву, фемінізму та культурної стійкості, що яскраво проявляється в стріт-арті, анімації, ювілейних проєктах та візуальній культурі війни. Ця міфологізація, зумовлена Революцією Гідності, декомунізацією та повномасштабним вторгненням, сприяє деколонізації пам'яті та глобалізації української культури, однак ризикує викривленням історичної суті поетеси задля героїчного наративу.

Джерела та література

1. Графіті на Грушевського. Хроніка скандалу. *Українська правда*. 2017. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/59adcd80386c4/>
2. Про проєкт. «Мавка. Лісова пісня». URL: <https://mavka.ua/uk/about>
3. Мурал «Леся Українка». *Місто Кия*. URL: <https://mistokyia.ua/interesting-places/murals/mural-lesya-ukrayinka>
4. Оспіщева-Павлишин М. Образ України в роботах західних художників (на прикладі кийївських муралів). *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2021. № 17(1). С. 59–64. URL: <http://hudkult.mari.kyiv.ua/article/view/235128>

Миргородська Софія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МУЗЕЇ МЕМОРІАЛУ ПЕРЛ ГАРБОР, ХІРОСІМИ ТА НАГАСАКІ: ПРОТИСТОЯННЯ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТЕЙ

Ключові слова: музей пам'яті, історичний наратив, Перл Гарбор, Хіросіма, Нагасаки, меморіали, військова пам'ять.

Keywords: memory museum, historical narrative, Pearl Harbor, Hiroshima, Nagasaki, memorials, military memory.

Події Другої світової війни й сьогодні залишаються важливим елементом формування історичної пам'яті суспільства. У цьому процесі особливу роль відіграють музеї, які є не лише інституціями збереження культурної спадщини, а й простором інтерпретації минулого та формування колективних уявлень про історичні події. Через музейні експозиції, меморіали та виставки суспільству пропонуються певні історичні наративи, що впливають на сприйняття війни та її наслідків.

Показовими у цьому контексті є музеї, присвячені подіям Тихоокеанського театру Другої світової війни, зокрема Національний меморіал Перл Гарбора, Меморіальний музей миру в Хіросімі та Музей атомного бомбардування в Нагасакі. Їх експозиції відображають різні підходи до осмислення таких подій, як атака на Перл Гарбор та атомне бомбардування Хіросімі та Нагасакі. Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу ролі музеїв як місць історичної пам'яті та простору репрезентації різних національних наративів про події Другої світової війни.

Метою дослідження є аналіз музейних зібрань Національного меморіалу Перл Гарбор, Меморіального музею миру в Хіросімі та Музею атомного бомбардування в Нагасакі як прикладів відображення ставлення суспільства до подій Другої світової війни, а також виявлення особливостей формування і протистояння історичної пам'яті у музейному просторі.

Теоретичні засади дослідження музею як соціокультурного інституту висвітлюються у навчальних працях із музеєзнавства. Зокрема, у посібнику В. Лавренко розглядається сутність музею, його структура та основні напрями діяльності. Авторка підкреслює, що музей є інституцією, діяльність якої пов'язана зі збереженням, охороною та популяризацією культурної й природної спадщини, а також із науковою та просвітницькою роботою з відвідувачами [2, с. 8–9]. Важливим для розуміння ролі музею в суспільстві також є дослідження А. Киридон. Авторка визначила музей як багатофункціональний інститут соціальної пам'яті, через який реалізується потреба суспільства у відборі, збереженні та презентації культурних і природних об'єктів, що мають історичну цінність, що робить їх важливими просторами формування колективної пам'яті [1, с. 193–194].

Джерелами для нас слугували музейні колекції Національного меморіалу Перл Гарбора, музею авіації Перл Гарбора, Музею миру Хіросімі та Музею атомної бомби Нагасакі, представлені на їх сайтах [6; 7; 9; 10].

Музей – це некомерційна організація, яка збирає, зберігає, досліджує, інтерпретує та експонує матеріальну та нематеріальну спадщину. Відкриті для громадськості, доступні та інклюзивні, музеї сприяють різноманітності та сталості світу. Їх робота й комунікація ґрунтуються на засадах етики і професійності, вони передбачають залученість громад і пропонують різноманітний досвід для освіти, розваг, роздумів й обміну знаннями [2, с. 10]. Окрім реалізації визначених суспільством функцій (комплектування, облік, збереження фондів, експозиційна, наукова тощо), музей є ключовим «сховищем» соціальної пам'яті та специфічним «місцем пам'яті». Він матеріалізує минуле в автентичних предметах, транслюючи через них культурні коди, символи та образи, забезпечуючи так емоційний зв'язок між поколіннями [1, с. 196–197]. Музей також є активним інструментом історичної політики. Через відбір експонатів, побудову експозицій та наративи

він конструює бажані уявлення про минуле, що робить його ареною для формування або конфлікту різних історичних пам'ятей [1, с. 198–199; 2, с. 12].

Аналіз вебсайтів музеїв Перл Гарбора та Хіросіми й Нагасакі демонструє принципово різні підходи до презентації історичної пам'яті в онлайн-просторі, що відображає різні цілі та наративи цих інституцій.

Меморіальний комплекс у Перл Гарборі представлений розгалуженою мережею окремих сайтів, кожен з яких обслуговує конкретний об'єкт. Центральним інформаційним хабом є сайт Національного меморіалу Перл Гарбора. Його структура насамперед виконує функцію координації відвідувачів: він детально описує історію атаки на Перл Гарбор через текстові розділи, присвячені подіям і людям, пропонує освітні програми, зокрема для дітей, і є головним джерелом інформації про відвідування меморіалу USS «Арізона». Сайт Музею авіації Перл Гарбора, зі свого боку, зосереджується на унікальності свого розташування – в історичних ангарах, які стали свідками атаки. Головна експозиція, яку він просуває, – це диспетчерська вежа на острові Форд. Підйом на неї позиціонується як ключовий елемент відвідування, що дає змогу побачити поле бою з висоти пташиного польоту. Для занурення в історію сайт пропонує 360-градусні віртуальні тури ангарами та аудіогіди сімома мовами. Окрім постійної експозиції, музей активно проводить публічні заходи, як-от щорічний гала-вечір, та залучає відвідувачів до волонтерської участі в реставрації історичних літаків. Сайт музею-підводного човна «Боуфін» пропонує знайомство з однойменним історичним човном через текстові матеріали та інтерактивні галереї. На сайті багато освітніх програм для шкіл, а також унікальна послуга – «Капітанський тур», який проводять колишні командири підводних човнів, що дає змогу почути оригінальні свідчення про службу [8; 9; 10; 11].

Натомість сайти японських музеїв у Хіросімі та Нагасакі мають більш стриману та класичну структуру, зосереджену на самій експозиції та освітній місії миру. Сайт Музею миру в Хіросімі одразу визначає свою головну мету – передати нелюдяність ядерної зброї через особисті речі жертв, їхні свідчення та фотографії. Він надає вичерпну інформацію про постійну експозицію та пропонує доступ до великої бази даних миру, де зібрано оцифровані матеріали, пов'язані з бомбардуванням. Серед заходів, які можна забронювати онлайн, розповіді свідків події, що є надзвичайно важливим елементом живого передавання пам'яті. Сайт Музею атомної бомби в Нагасакі має схожу філософію. Він описує свою основну експозицію, яка висвітлює історію створення атомної бомби, наслідки вибуху та повоєнний шлях до миру. На сайті пропонуються освітні заходи, регулярно демонструються документальні фільми, тимчасові виставки, як-от: дитячі виставки малюнків на тему миру. Окрема увага приділяється правилам поведінки в музеї, що підкреслює його роль як місця тиші, поваги та роздумів. Обидва сайти також пропонують онлайн-інструменти для планування групових візитів, що є важливим для регулювання потоку відвідувачів [6; 7].

Тому, якщо американські сайти є більш технологічними та орієнтованими на координацію фізичного візиту до різних об'єктів, то японські – виконують роль глибинних освітніх платформ, сфокусованих на самому історичному досвіді та його осмисленні.

Отже, музеї Перл Гарбора та Хіросіми і Нагасакі репрезентують два протилежні підходи до історичної пам'яті. Американські меморіали транслюють наратив військової слави, патріотизму та національної єдності, де в центрі уваги – армія та історична перемога. Натомість японські музеї демонструють гуманітарний вимір трагедії, зосереджуючись на стражданнях цивільних жертв ядерного бомбардування. Перл Гарбор вшановує пам'ять військових та їхню мужність, а Хіросіма й Нагасакі застерігають людство від повторення катастрофи. Ця різниця підкреслює, що музей сьогодні є не просто сховищем артефактів, а потужним інструментом, який формує наше розуміння минулого, обираючи між мовою сили та мовою співчуття.

Джерела та література

1. Киридон А. Музеї як інституції пам'яті. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. Вип. 16(1). С. 193–200.
2. Лавренко В. Практичне музеєзнавство. Дніпро: ЛІРА, 2023. 116 с.
3. Меморіали бухти Перл Гарбор (о. Оаху). *RSB Travel*. URL: <https://rsbtravel.com/sights/memorialy-buhty-perl-harbor-o-oahu> (дата звернення: 07.03.2026).
4. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство. Київ: Знання, 2008. 428 с.
5. Battleship Missouri Memorial: офіційний сайт. URL: <https://ussmissouri.org/#> (дата звернення: 07.03.2026).
6. Hiroshima Peace Memorial Museum: офіційний сайт. URL: <https://hpmuseum.jp/> (дата звернення: 07.03.2026).
7. Nagasaki Atomic Bomb Museum: офіційний сайт. URL: <https://nabmuseum.jp/> (дата звернення: 07.03.2026).
8. Pacific Fleet Submarine Museum: офіційний сайт. URL: <https://www.bowfin.org/> (дата звернення: 07.03.2026).
9. Pearl Harbor Aviation Museum: офіційний сайт. URL: https://www.pearlharboraviationmuseum.org/?utm_source=google&utm_medium=gbp (дата звернення: 07.03.2026).
10. Pearl Harbor National Memorial: офіційний сайт. URL: <https://www.nps.gov/perl/index.htm> (дата звернення: 07.03.2026).
11. USS Arizona Memorial Programs. URL: <https://www.nps.gov/perl/uss-arizona-memorial-programs.htm> (дата звернення: 07.03.2026).

Короневська Любов

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УКРАЇНА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ІСТОРИЧНОГО НАРАТИВУ ТА ДЕКОНСТРУКЦІЯ РАДЯНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ МІФІВ

Ключові слова: Друга світова війна, Україна, історичний наратив.

Key words: World War II, Ukraine, historical narrative.